

УДК 811.163.2'273.23

АНТРОПОНІМНИЙ ТЕКСТ ЯК ДЖЕРЕЛО МОВНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Маріяна ПАРЗУЛОВА

*Університет імені проф. Ассена Златарова
вул. Університетська, 119, Бургас, 8010 (Болгарія)
Кафедра болгарської мови*

У тексті досліджується іменний список болгар, що проживали у Бессарабії у першій половині XIX ст., представлені класифікації зазначених у списку антропонімів, видів робіт, які виконували болгари-колонізатори, нагород, які вони отримали.

Ключові слова: антропонімія, етимологія, семантика, діяльність, нагорода.

Дослідження антропонімних текстів має велике значення для ономастичних студій, оскільки дає цінні свідчення про іменну систему народу на певному етапі його історичного розвитку: про моделі, представлені в іменній системі, про традиції іменування, про етимологічну картину антропонімів і їх семантику, про вплив однієї мови на іншу. Антропонімний текст може бути джерелом інформації і з питань, пов'язаних з іншими розділами мовознавства (з історією мови, діалектологією, соціолінгвістикою), а також з іншими науками – етнографією, історією. Остання корелюється з ономастикою, зокрема, з антропонімією, оскільки антропоніми самі по собі є історично зумовленими.

У пропонованій розвідці досліджується “Іменний список колоністів Бессарабського болгарського оселення, які удостоїлися Височайшого вручення срібних медалей” (Имянной списокъ колонистамъ Бессарабского Болгарского водворения, имѣвшимъ Высочайше пожалованныя им серебряныя медали) у період з 1823 по 1847 р., уміщений в книзі “Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае” відомого статистика А. Скальковського¹.

Список з іменами в ономастиці термінологізується як антропонімний текст².

Завдання даного дослідження: проаналізувати антропоніми, вміщені в “Іменному списку...” з точки зору їх структури і семантики; представити історичні факти, безпосередньо пов'язані з цими антропонімами.

“Іменний список” має вигляд таблиці і поділений на дві графи. У першій графі вміщено назви осіб, що складаються з двох компонентів, та назви колоній, у яких вони проживали. У другій графі наводяться такі відомості: “коли вручено медалі, на яких стрічках і за які подвиги”.

¹ Скальковский А. Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае. Одесса, 1848. С.152–155.

² Щетинин Л.М. Антропонимический текст как источник исторической информации // Перспективы развития славянской ономастики. Москва, 1980. С.163.

Отже, цей список є цікавим не лише для ономастів, оскільки проливає світло на питання про іменну систему болгар у першій половині XIX ст., а й для істориків, бо розкриває факти, що свідчать про діяльність окремих болгарських поселенців у Бессарабії, та реакцію правлячих кіл Російської імперії на їх діяльність. Тобто, ономастична інформація у даному випадку тісно пов'язана з історичною.

У статті використовуємо поняття “антропонімний текст” для означення антропонімних словесних знаків, організованих у мовленнєві послідовності певних типів, поєднаних з обов'язковими або факультативними апелятивами, які мають функціональну (номінативну) спрямованість³.

Антропонімними текстами вважаються різного роду списки, роздаткові відомості, канцелярські алфавітні покажчики тощо.

У комунікативному плані елементи списку об'єднані завданням дати інформацію про приналежність усіх референтів, означених антропонімами, до певної категорії осіб, характер якої формулюється у титулі списку⁴.

У списковому антропонімному тексті виразно розрізняються номінативна і предикативна частини. Перша частина повністю виражається антропонімним рядом, що не має апелятивних включень. Друга частина реалізується експліцитно дескриптивними повідомленнями, які супроводжують кожен антропонімну номінацію.

У досліджуваному списку нами встановлено, що компоненти тексту, представлені антропонімами, доволі різноманітні як за складом, так і за походженням, семантикою і способом утворення.

Спостереження над антропонімами болгар, уміщених у даному “Іменному списку”, показують, що 32 особи з 34 представлені двома іменами, наприклад, *Степан Панов*, і тільки двоє осіб мають три імена, пор. *Михайло Пав. Сербинов* та *Йордан Юриев Койчо*. Це є яскравим доказом висловленого в ономастиці твердження, що в “період османського володарювання використовувалася двокомпонентна іменна система”⁵. Детальніше про двокомпонентну іменну систему болгар йдеться у М.Парзулової⁶.

Включені до списку імена можуть бути класифіковані на основі другого за місцем компонента після особового імені його власника таким чином:

- 1) імена з суфіксом *-ов*, напр., *Михайло Киров*;
- 2) імена з суфіксом *-ев*, напр., *Йота Георгиев*;
- 3) імена з суфіксом *-ский*, напр., *Дмитрий Каназирский*;
- 4) імена, представлені особовим іменем, напр., *Кирило Минко*;
- 5) імена, представлені прізвиськом₁ * (болг. **прозвище**) за професією, напр., *Николай Бояджи*, і прізвиськом₁ за походженням, напр., *Кирик Арнаут*;
- 6) імена, представлені у списку прізвиськом₂ (болг. **прякор**), напр., *Добре Чулак*.

Зазначені імена, що виконують роль другого компонента в антропонімах болгар, дають можливість об'єднати їх у дві великі групи залежно від способу утворення:

³ Щетинин Л.М. Антропонимический текст как источник исторической информации. С.163.

⁴ Там само.

⁵ Ковачев Н. Българска ономастика. София, 1987. С. 154.

⁶ Парзулова М. Към въпроса за двукомпонентната именна система в българската антропонимия // Проблеми на българската ономастика. София, 2004.

* Поняття, що термінуються у болгарській ономастиці як “прозвище” і “прякор”, в українській ономастичній традиції термінологічно не розрізняються. У даній статті болгарський термін “прозвище” передається як “прізвисько₁”, термін “прякор” – “прізвисько₂”. Сполучення цих двох болгарських термінів (“прякори і прозвища”), які автор вживає у тексті статті, передаємо одним українським терміном “прізвиська”. Про значення болгарських термінів “прозвище” та “прякор” див. у тексті статті нижче (примітка перекладача).

1. Імена, що виникли шляхом суфіксального способу словотворення від особових імен (ОІ) або прізвиськ₂ за допомогою суфіксів *-о, -ев, -ский*. Сюди відносяться три перші групи, вказані вище.

2. Імена, утворені без суфіксів. Це вище вказані четверта, п'ята та шоста групи.

На підставі антропонімів, що містяться у "Іменному списку", можна зробити висновок, що болгарська двокомпонентна іменна система характеризувалася значною різноманітністю і була представлена такими моделями:

1) ОІ + ОІ батька + суфікс **-ов**, напр., *Танас Димов, Бошко Тодоров, Стоян Михов, Иван Степанов, Степан Панов, Штерю Петров, Доче Йотов, Михайло Киров, Степан Панайотов*;

2) ОІ + ОІ батька + суфікс **-ев**, напр., *Павел Кунчев, Йота Георгиев, Михайло Костев*;

3) ОІ + ОІ батька + суфікс **-ский**, напр., *Иля Дуставский*;

4) ОІ + прізвисько₂ + суфікс **-ов**, напр., *Василий Чрашаров*;

5) ОІ + прізвисько₂ + суфікс **-ев**, напр. *Ангел Саръбеев*;

6) ОІ + прізвисько₂ + суфікс **-ский**, напр., *Дмитрий Каназирский*;

7) ОІ + ОІ батька, напр., *Мошю Дойно, Кирило Минко, Пацо Калаян*;

8) ОІ + ОІ матері, напр., *Михаил Малина*;

9) ОІ + прізвисько₁, напр., *Киряк Арнаут, Николай Бояджи*;

10) ОІ + прізвисько₂, напр., *Добре Чулак, Никита Крачук, Афанасий Дропуло, Иван Чебалан, Антон Телеуца*.

Необхідно відзначити, що прізвиська₁ (болг. прозвище) і прізвиська₂ (болг. прякор) пов'язані з процесом переіменування. Вони означають придумане ім'я, що додається найчастіше додатково до особового імені окремої людини⁷. У науковій літературі ці поняття інколи ототожнюються. Але різниця між ними є, до того ж суттєва. "Прякор – це найменування, пов'язане з характерними ознаками певної особи, придумане для насмішки, жарту, під яким вона стає відомою і яке заміщає власне ім'я цієї особи", а прозвище – "це назва, дана певній особі, що відбиває якусь відмінну рису цієї особи, і додається до власного імені"⁸. Спільним між ними є те, що їх виникнення і використання мають на меті конкретизувати особу, індивідуалізувати її, виділити серед інших членів соціальної групи.

У даній статті буде звернено увагу на другі компоненти в антропоформулах, утворені від прізвиськ, оскільки їх семантика становить цінне джерело відомостей для мовознавців.

1. Імена, утворені від прізвиськ₂. Такі прізвиська можуть даватися:

1.1. За фізичними властивостями і зовнішніми ознаками:

а) за загальним враженням, напр., Дропуло (Афанасий Дропуло) від діал. *дропав* – обірваний;

б) за виглядом одягу, напр., Телеуца (Антон Телеуца) від тур. *telli* – прикрашений золотими або срібними нитками;

в) за виглядом тіла, напр., Крачук (Никита Крачук) від турецького слова, що означає "довгоногий";

г) за якоюсь фізичною вадою, напр., Чулак (Добре Чулак) від турецького слова, що означає "з відрізаними рукою або пальцями".

⁷ Дяков Т. Имена и хора. Прякори и прозвища в с.Мартен, Русенско. Русе,1998. С. 28.

⁸ Ковачев Н.Българска ономастика. София,1987. С.161.

1.2. За психічними рисами характеру. У антропонімії ця група представлена кількома підгрупами. В “Іменному списку” знаходимо тільки одне ім’я, яке б могло бути представником однієї з підгруп цієї численної групи імен. Це ім’я може слугувати прикладом групи імен, що виникли від прізвиць₂ за мовленнєвими виразами-паразитами, напр. Челабан (Иван Челабан), яке, можливо, утворене від Чилабан, що виникло від частого повторення вигуку “чиба”, який використовують, щоб відігнати тварин.

1.3. У зв’язку з подіями у житті або зі звичками, що стосуються певного місця, напр., Чрашаров (Василий Чрашаров) від тур. чаршия з метатезою, тобто, тур. чаршия > чрашия > Чрашара + -ов, тобто, “той, хто часто ходить торговим кварталом”.

2. **Імена, утворені від прізвиць₁.** Вони діляться на такі підгрупи:

2.1. Імена, утворені від прізвиць₁ за професією, напр., Бояджи (Николай Бояджи) від тур. *bojaçi* – “маляр”.

2.2. Імена, утворені від прізвиць₁ за суспільним станом. Прикладом може послужити складне за будовою прізвище Саръбеев (Ангел Саръбеев), яке складається з двох компонентів турецького походження: *sarı* – “жовтий, блідий” + *bej*- “бей”.

2.3. Імена, утворені від прізвиць₁ за етнічним походженням або за місцем походження, напр., Арнаут (Кирик Арнаут). Етимологія турецька – означає албанців або старих переселенців із Західної Македонії⁹.

2.4. Імена, утворені від прізвиць₁, пов’язані з перебуванням за кордоном, напр., Сербинов (Михайло Пав.Сербинов) “той, що був у Сербії”. Ім’я зрусифіковане; сербин < сърбин; Сербина < Сърбина.

З представленої класифікації імен, які мають у своїй основі прізвиська, можна констатувати, що значна частина їх є турецького походження. Цей факт легко пояснити значним впливом турецької мови на болгарську під час османського володарювання, особливо на її лексичну систему. Не лише предмети побуту, а й професії, ремесла, а також риси людини, її зовнішні ознаки часто позначалися лексемами турецького походження.

З наведених прикладів бачимо, що у зазначений період, тобто, до середини ХІХ ст., багато болгар мали двокомпонентну систему іменування.

Доказом цього є і численні документи, що стосуються цього періоду, а також списки імен ісламізованих болгар, опубліковані у книзі П.Петрова “Слідами насильства” (“По следите на насилюето”). Друге за порядком ім’я виникло з метою ідентифікувати особу серед інших у соціумі. Згідно з документальним матеріалом, до кінця ХVІІ ст. другим компонентом виступало особове ім’я батька, у рідкісних випадках з’являлися прізвиська. Пізніше, на початку ХVІІІ ст., виникали моделі систем найменування, у яких другий компонент є прізвищем або присвійним прикметником з суфіксом -ов, -ев, -ский, -ин.

Дослідження антропонімічних одиниць “Іменного списку” дає підстави зробити кілька висновків:

1. У першій половині ХІХ ст. у болгар Бессарабії існувала двокомпонентна система іменування.

2. Найчисленнішою групою є група антропонімів, утворених за моделлю ОІ + ОІ + суф. -ов, -ев, -ский, що свідчить про їх найбільш активне вживання. З них найбільш поширеними є антропоніми з суфіксом -ов, найменше – з суфіксом -ский.

⁹ Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите. София, 1969. С.53.

3. Друге місце за частотністю займає група антропонімів, утворених за моделлю ОІ + прізвиська₂, за ними – групи, що включають ОІ + прізвиська₁.

4. Найменш вживаними є антропоніми, побудовані за моделлю ОІ + особове ім'я.

Отже, спостереження показують, що в той час, коли система іменування болгар у Бессарабії у зазначений період була переважно двокомпонентною, то у Болгарії у цей час усе частіше з'являється третій компонент. У науковій літературі вказується, що необхідність прізвищ у Болгарії починає відчуватися ще до кінця першої чверті ХІХ ст., і це пов'язано з економічним розвитком багатьох болгарських населених пунктів, у результаті чого розширюються зв'язки між ремісниками і торговцями з різних населених пунктів Турецької імперії і поза її межами¹⁰. Болгари, що переселилися у Бессарабію до цього періоду, “переносять свої імена”, які мають ознаки іншого етапу історичного розвитку Болгарії. Сьогодні дослідження структури і семантики їх антропонімів розкриває важливий період історії іменної системи їх прабабтьківщини, домінуючий вплив турецької мови на болгарську, що переносився через століття, а його відбиток зберігся до сьогодні.

Переважає більшість імен, що походять від прізвищ турецького походження, у Бессарабії не розвинулися далі, тобто, “перенесені” туди, вони не отримали характерних для болгарської антропонімної системи суфіксів -ов, -ев (як і в російській антропонімній системі) і функціонують до сьогодні у тому вигляді, у якому виникли. У Болгарії побутують прізвища, у структурі яких містяться ті ж основи, але доповнені суфіксом: прізвисько + суфікс, наприклад, *Бояджиев*, *Чулаков* від *Чолаков* з редукцією *о* в *у*, *Арнаутов* від *Арнаатов* з турецьким озвученням *т* в *д*¹¹. І сьогодні в Україні можна виявити багато прізвищ, що є прізвищами турецького походження, без суфікса або з названими суфіксами, котрі можуть бути свідченням болгарського походження їх носіїв.

У досліджуваному “Іменному списку” кожна антропонімна одиниця супроводжується поясненням про заслуги особи, представлені антропонімом. Вивчення предикативної частини антропонімного тексту є суттєвою частиною його дослідження. Ця частина дає “життя” антропонімам, перетворює їх у дійових осіб. Наприклад, перші чотири рядки “Іменного списку” займають антропоніми *Христо Кисяков*, *Хаджи Куля*, *Добре Чулак та Мошо Дойно*. Про них ми дізнаємося, що вони походять, відповідно, з населених пунктів Волканешти, Болград, Чешма Варуїта і Конгаз. У правій графі є дужка, що об'єднує чотири антропоніми інформацією про рік, отриману нагороду і за які заслуги: “1823 р., 6 березня, на стрічці ордена св.Анни для носіння на шії за старанність та ретельність, виявлені при виконанні різноманітних розпоряджень начальства на користь колоністів при заснуванні колоній”. Оскільки нагороди – срібні медалі – зазначені ще у титульній частині списку, то у предикативній частині пояснено, на якій стрічці вони були вручені переліченим особам.

Антропоніми (*Михайло Пав.Сербинов* з н.п. Ігюлій та *Пацо Калаян* з н.п. Сатунов), що займають п'ятий і шостий рядок “Іменного списку”, об'єднані предикативною частиною, що інформує про нагородження даних осіб “1828 року у місяці липні” медалями на стрічці ордена св.Анни для носіння на шії “за старанність, виявлену ними при будівництві Сатуновського мосту під час останньої війни з Туреччиною”.

Сьомий за чергою – *Бошко Тодоров* з н.п. Ташбунар – нагороджений “за ретельну службу виборним і покращення господарства” 26 листопада 1829 р.

¹⁰ Русинов Р. Фамилни имена в съвременния български книжовен език // Помагало по българска морфология. Имена. София, 1978. С.63.

¹¹ Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите. София, 1969. С.53.

З предикативної частини антропонімного тексту довідуємося, що двоє болгар під антропонімами *Кирик Арнаут* (Ново Троян) та *Василий Чрашаров* (Болград) були “перекладачами при командирі третього піхотного корпусу під час останньої війни з турками” і за цю службу 3 листопада 1830 р. нагороджені срібними медалями на стрічці ордена св.Анни для носіння на шії.

Десятим і одинадцятим у списку є антропоніми *Кирило Минко* і *Танас Димов* (обоє з Болграда). Предикативна частина, що об’єднує ці дві антропонімні одиниці, свідчить про їх заслуги “під час останньої війни з турками”, а саме – про підтримання “у справному стані поштових станцій”, за що 24 липня 1831 р. їм вручено срібні медалі на стрічці ордена св.Анни для носіння на шії.

У даному дослідженні ми не будемо розглядати у алфавітному порядку усі заслуги осіб, позначених антропонімами. Вони будуть представлені в узагальненому вигляді нижче.

Досліджуючи предикативні частини кожного антропонімного ряду, встановлюємо, яка особа і яку медаль отримала, на якій стрічці і як її носити.

Зі списку довідуємося, що серед болгар існувала особа, яка мала кілька заслуг у поліпшенні життя у колоніях. Вона представлена антропонімом *Дмитрий Каназирский* (з Болграда), що займає 13-й ряд антропонімного тексту. Він отримав дві срібні медалі: одну на стрічці ордена св.Анни як нагороду “за будівництво кам’яного мосту на річці Ялпуха і фонтану у Болграді”, другу – на Володимирській стрічці “за покращення скотарства і тонкорунної породи овець”. Обидві медалі вручено 24 листопада 1834 р. Цей приклад є достатньо яскравою ілюстрацією факту, що антропонімна одиниця разом з предикативною частиною досліджуваного тексту не лише дають інформацію про осіб та їх діяльність, а й фіксують факт високої оцінки, котру вони отримали від керівництва колоніями.

Нагороджено також трьох осіб, які включені у “Іменний список” під назвою “оспопрививатели” (тобто ті, що здійснювали вакцинацію проти віспи). Російська лексема “оспопрививатели” виконує об’єднуючу функцію у тексті і одночасно інформує про діяльність, яку проводили особи, означені антропонімами *Иван Степанов*, *Павел Кунчев* та *Петр Кисяков*. Саме за цю роботу вони і були нагороджені. У даному випадку три антропонімні ряди, що дають інформацію про осіб, колонії, де вони проживали, і рік нагородження, можуть розглядатися як мікроантропонімний текст під назвою “Оспопрививатели”, див. текст з досліджуваного списку:

“Оспопрививатели:

Болград – Иван Степанов – в 1836 г.

Ташбунар – Павел Кунчев

Волканеш – Петр Кисяков”

Два останні антропоніми об’єднані датою 17 квітня 1845 року, що свідчить про нагородження їх в один день за ті самі заслуги однаковими відзнаками.

Отже, титул цього антропонімного тексту виконує додаткову функцію – уточнення титулу досліджуваного Іменного списку.

Як мікроантропонімний текст у складі макроантропонімного тексту може розглядатись і частина “Похвальними листами”, що об’єднує вісім антропонімних рядів, які супроводжуються поясненнями про заслуги болгар і рік вручення нагород, що подаються аналогічним способом, вказаним у тексті статті вище. З цього тексту довідуємося, що були нагороджені похвальними листами *Николай Бояджи* (Болград), *Штерко Петров* (Чумлекьой), *Йота Георгиев* і *Михайло Костев* (обидва з Каракурта). Предикативна частина містить точну інформацію про їх заслуги, які подаємо у

порядку представлення їх у списку: “за будівництво кам’яного мосту” у Болграді, “за будівництво кам’яного фонтану з басейном у колонії Фонтін Дзінілор” і “за будівництво громадського резервного складу і дерев’яного моста”. Після інформації про кожну заслугу вказано і рік вручення нагороди.

З антропонічного тексту отримуємо інформацію також про посади, які займали болгари у колоніях. Ці посади, по суті, є адміністративними з управлінськими функціями. Наприклад, у лівій частині документа, безпосередньо після назви колонії та перед антропонімом, у останніх п’яти рядках вказано посади, які обіймали названі особи:

“Болград – окружний старшина Ізмаїльського округу Степан Панов”;

“Кагульсько-Прутський округ – окружний старшина Афанасій Дропуло”.

Вказані антропоніми входять у групу, об’єднану текстом “Похвальними листами”, і займають останнє місце в “Іменному списку”, але дають нову інформацію про функції, які виконували болгари у колоніях. Необхідно пам’ятати, що старшини у Російській імперії були особами, “обраними управляти округом задунайських переселенців у Бессарабії”¹².

Два номінативних рядки антропонічного тексту об’єднані спільною інформацією про дату і нагороду: “15 квітня 1847 р. Удостоєні Височайшого нагородження: срібними медалями на стрічці ордена св.Анни для носіння на шії”.

Таким способом і у такому порядку подана інформація про останніх трьох осіб у списку, позначених антропонімами *Доче Йотов* (Імпуциті), *Иля Дустваский* (Карагач), *Иван Чебалан* (Чадир Лунга), які займали такі посади: старшина, виборний, сільський писар. Об’єднуючою інформацією про три антропоніми є відомості про нагороди, однакові для трьох: “срібні медалі на стрічці ордена св.Анни для носіння на грудях за виконання своїх посадових обов’язків”.

Повідомлення, які супроводжують кожен антропонім, містять у концентрованому вигляді інформацію про діяльність болгар, які проявили себе у період з 1823 по 1847 р., що, власне, і стало приводом для їх нагородження, рік нагородження і нагорода. Інформація, яку отримуємо з предикативної частини тексту, може бути узагальнена на основі її змісту таким чином:

1. Привід для нагородження болгар, що, по суті, є інформацією про їх діяльність. Іншими словами, це факти, які представляють моменти з їх життя, які є частиною історії болгар в Бессарабії. Вони свідчать, що окремі болгари

а) проявляли “сумлінність і старанність при виконанні різних розпоряджень керівництва на користь колоній при їх заснуванні”, причому одні з них “відкривали склади провіанту” у колоніях, інші “навчали дітей”;

б) зробили значний внесок “у поліпшення господарства, скотарства, городництва і лісівництва”;

в) будували “дерев’яні і кам’яні мости”, “фонтани з басейнами”, пам’ятники;

г) допомагали у “затриманні злочинців”;

д) допомагали пораненим і рятували їх під час російсько-турецької війни;

е) добре виконували функції “перекладачів командира Третього піхотного корпусу під час останньої війни з Туреччиною”;

є) добре виконували свої обов’язки на посадах старшин і писарів.

1.1. Вид нагороди і рік її вручення. Залежно від заслуг вручено такі нагороди:

¹² *Межерюк И.И.* Антикрепостническая борьба гагаузов и болгар Бессарабии в 1812–1820 гг. Кишинев, 1957. С. 113.

а) срібні медалі – 29, з яких на стрічці ордену св.Анни для носіння на шії – 17, для носіння на грудях – 6, для носіння у петлиці – 2, на Володимирській стрічці – 4;

б) похвальні листи – 8;

в) період вручення усіх нагород – 1823–1847 рр.

Ці відомості красномовно свідчать про хорошу дисципліну болгар під час війни, про їх бажання навчати дітей, про працелюбність, яку вони проявляли при розбудові колоній не лише у побутовому, а й культурному плані, про їхню вірнопідданість до Російської імперії. Вони інформують і про оцінку болгар Бессарабії правлячими колами, яка водночас свідчить про ставлення до колоністів.

Усталений погляд на болгар як на “натовп бродяг і біженців усілякого чину і національностей, що, залишившись без даху над головою і їжі, бродили буджацькими степами Бессарабії”¹³, були надзвичайно “пасивними порівняно з культурними сусідніми німецькими колоніями” і, на відміну від них, “не мали ні матеріального забезпечення, ні атестатів добрих землевласників”, був категорично спростований дуже швидко після їх оселення. А.Клаус відзначає, що “всупереч надзвичайно несприятливим умовам для розвитку землеробства, зі звіту тогочасного керівництва колоніями у 20-х роках ХІХ ст. видно, що задунайські поселенці у той час майже повністю позбулися своєї старої звички до кочового життя; особливої похвали заслуговують ті з них, які з повним сумлінням присвятили себе землеробству, а також скотарству та виноробству як основній галузі їх господарювання”¹⁴. Іншими словами, негативний стереотип болгар залишився у минулому. Ця оцінка болгар підтвердилася і пізніше. Доказ цього – досліджуваний “Іменний список” болгар, нагороджених за різні заслуги. Таким чином, цей список є не лише джерелом історичної інформації, а й важливим матеріалом для розкриття соціального образу бессарабського болгарина до другої половини ХІХ ст., його ролі у політиці Російської імперії і його місця у її розвитку.

Окрім цього, антропонімний текст містить надзвичайно багату за змістом мовну та історичну інформацію. Він дає уявлення про:

а) іменну систему бессарабських болгар, яка містить риси болгарської антропонімної системи до середини ХІХ ст.;

б) деякі види діяльності болгар при будівництві колоній;

в) заохочувальну політику Російської імперії щодо колоністів шляхом вручення високих нагород за їхні заслуги у розвитку населених пунктів.

Отже, дослідження зазначеного антропонімного тексту, аналіз фактів, поданих у ньому, можна порівняти з археологічною знахідкою, яка розкриває мовну та історичну інформацію і свідчить про давно минулу епоху з історії оселення болгар у Бессарабії. Разом з тим, наявні мовні факти яскраво ілюструють один із важливих періодів в історії болгарської мови – розвиток її іменної системи. Іменний список є документом про певний етап в історії Бессарабії, а отже, і в історії України. Таким чином, досліджений антропонімний текст з мовними та історичними фактами є цінним джерелом для вивчення певних періодів історії двох держав – Болгарії та України.

Переклад з болгарської *Ольги АЛБУЛ*

¹³ Державин Н.С. Болгарские колонии в России / Сборник за народни умотворения и народопис. Кн. 29. София, 1914. С. 32.

¹⁴ Там само. С. 33.

**TEXT WITH ANTHROPONIMS AS SOURCE OF LINGUISTIC
AND HISTORICAL INFORMATION**

Mariana PARZULOVA

*The "Prof. Dr. Assen Zlatarov" University
119, Universytets'ka str., Burgas, 8010 (Bulgaria)
The Chair of Bulgarian Language*

The nominal list of Bulgarians, that lived at Bessarabia in the first half of XIXth c. is explored in the article. Classifications of marked anthroponims of the list, types of works, which were executed by Bulgarians-colonialists, their rewards is made.

Key words: anthroponimy, etymology, semantics, activity, reward.

Стаття надійшла до редколегії 23.09.2005
Прийнята до друку 27.10.2005